

Una panoràmica de la matemàtica a Catalunya durant el segle XIX

Toni Guillamon i Grabolosa

Introducció

No cal ser cap expert en el tema; només s'ha d'observar, o fer memòria del que un ja sap, per notar el buit de noms catalans en la història de la ciència i, encara més, en la de les matemàtiques. Seria absurd, doncs, entestar-se a donar una imatge pròspera de la matemàtica catalana del segle XIX. Ara bé: tampoc convé caure en valoracions catastròfiques. Totes dues opcions serien injustes i foren mal preuats els esforços d'una sèrie de persones que, malgrat condicions de cultiu adverses, van ser capaces d'obrir el camí que menaria a la normalització de la matemàtica a Catalunya.

Arran d'aquestes observacions, he intentat conèixer una mica a fons els treballs i vicissituds d'un seguit de personatges amb més d'una centúria d'història i posar-los en el seu lloc just en el panorama científic. Com era d'esperar, no he descobert cap geni desconegut ni he pogut desvetllar misteris ocults, però sí que he pogut constatar la capacitat d'alguns d'aquests matemàtics que si haguessin trobat unes condicions més a to amb el conreu de la ciència, haurien pogut assolir resultats rellevants. Però, tot això no deixen de ser hipòtesis per a una història que ja ha estat viscuda sota unes altres condicions de partida.

Si ens fixem en la situació actual, tot i que alguns països dominen sobre els altres quant a producció matemàtica, qualsevol país de l'òrbita civilitzada té un nivell de qualitat acceptable en aquesta matèria. Al segle passat, però, les diferències estaven molt més accentuades. De les raons que provocaren aquestes desnivells en parlarem més endavant, però ja podem dir ara que aquestes desigualtats s'han anat llimant en el transcurs dels darrers dos segles, gràcies, en bona part, a la intervenció inicial dels protagonistes d'aquest treball. No eren grans matemàtics perquè la seva feina no va ser d'invenció sinó d'assimilació de les teories nascudes a Europa. Com el títol d'una de les obres del seu temps, ells anaven (potser sense saber-ho) a la «recerca del temps perdut».

A més, també és cert que aquest temps perdut va ser conseqüència de factors político-socials. Mentre l'Europa del segle XIX vivia immersa en el procés de les que més tard s'anomenarien revolucions burgeses, l'estat espanyol continuava la seva història particular, en un malson tenyit d'imatges de monarques absolutistes, carlins, liberals, pronunciaments i petits dictadors, del qual no es va despertar fins a